

Årsrapport 2022–2023

Mobbeombudet i Innlandet

Pr. 12.09.2023

Innhold

1.	Forord	3
2.	Innledning	4
3.	Presentasjon av mobbeombud og rådgiver	4
4.	Barnehage- og skoleåret 2022-2023	5
5.	Tallenes tale 2022-2023 for mobbeombudet	5
	5.1. Henvendelser til mobbeombudet 2022-2023	8
	5.2. Drøfting, veiledning og rådgivning via telefon	10
	5.3. Individsaker	11
6.	Forebyggende og utadrettet virksomhet	12
	6.1. Oppdrag for ansattgrupper	12
	6.2. Oppdrag rettet mot foreldre	13
7.	Responstid	15
8.	Medier og kommunikasjon	15
9.	Kompetanseutvikling, lokalt og nasjonalt samarbeid	16
	9.1. ELMO	16
	9.2. ELMO Innlandet	18
	9.3. Nasjonal kompetanseheving, Læringsmiljøsentret i Stavanger.....	18
	9.4. Statsforvalterens 9A-team i Innlandet	18
	9.5. Barn og unges beredskapsteam i Innlandet.....	19
	9.6. Øvrig kompetanseheving - Webinarer fra RVTS- regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging	19
	9.7. Redd Barna.....	20
	9.8. Kompetanseheving i regi av Statsforvalteren	20
	9.9. Seminar om hets og hverdagsrasisme i Innlandet	20
	9.10. Seminar om ufrivillig skolefravær, skolevegging	20

10.	Effekter og resultater av mobbeombudets arbeid	21
10.1.	Forebyggende arbeid.....	22
10.2.	Individsaker	22
11.	Mobbeombudets erfaringer: noen tendenser i Innlandet.....	24
11.1.	Inkludering og sosiale ferdigheter i barne- og ungdomsgrupper	24
11.2.	Sosiale medier og digital dømmekraft.....	25
11.3.	Ufrivillig skolefravær.....	26
12.	Mobbeombudets råd til barnehager og skoler.....	27
12.1.	Generelle råd	28
12.2.	Råd ved mistanke eller melding om at et barn ikke har det trygt og godt.....	28
13.	Et år er slutt.....	30
14.	Litteraturliste	31
15.	Vedlegg 1: Mobbeombudets rutiner og prosedyrer ved involvering.....	32

1. Forord

Barnehage- og skoleåret 2022–2023 er slutt, og mobbeombudsteamet ser tilbake på et år med høy aktivitet. Dette året har vist oss at skoler og barnehager jobber hardt for å sikre trygge barnehage- og skolemiljøer. Samtidig viser lokale og nasjonale medieoppslag at mye rører seg i samfunnet, også blant barn og unge. Vi vil minne om at skoler ofte er et samfunn i miniatyr. Utfordringer som finnes i samfunnet, vil derfor ofte finnes i skolene. Derfor er det viktig å skape et lag rundt og utenfor skolen, som kan bidra til gode oppvekstforhold. Barn og unges hverdag er ikke delt i celler, alt henger sammen med alt. Ting som skjer på skolen preger fritida, og det som skjer på fritida påvirker skolehverdagen. Og midt i dette står det enkeltbarn som påvirkes av det de opplever, hvem de har rundt seg og hvilke reaksjoner som gis.

Medier og ombudets erfaringer viser at hverdagsrasisme og hets fortsatt eksisterer, og at holdningsarbeid fortsatt må ha fokus. Et eksempel på dette er Pride-markeringer i Innlandet. Flere kommuner kan fortelle om ødelagte regnbueflagg, og i enkelte tilfeller har Pride-markeringer blitt avlyst eller utsatt grunnet frykt og trusler. Dette skjer i Norge, og det skjer i Innlandet, et fylke som mobiliserer for å sikre tilflytting og gode, inkluderende oppvekstforhold. I Regional plan for det inkluderende Innlandet står det *«Planen skal bidra til å utjevne sosiale og økonomiske ulikheter gjennom god inkludering i barnehage og skole og videre utdanning. Den skal også bidra til at oppveksten preges av åpenhet, tilhørighet og respekt. Vi må sikre gode oppvekstvilkår slik at barn og unge opplever omsorg, inkludering, mestring og utvikling»* (s. 6). For svært mange er det å prøve å finne ut av «hvem er jeg?» en naturlig del av å vokse opp. Dette er et stort spørsmål i seg selv, og det vil bli en enda større belastning hvis man i tillegg er usikker på om «jeg hører til eller passer inn».

Utenforskap og fordommer kan ofte føres tilbake til utrygge og svake vennerelasjoner, der alle vokter på alle. Derfor kan en god vaksine være å jobbe med en kollektiv tilhørighet, basert på at «vi er litt like og ganske ulike, og alle er unike».

«Hjemme er ikke et hus med noen vegger, et rom og en seng. Hjemme er der du har venner som ser deg, venner som støtter deg og venner som stiller opp for deg».

(Ungdomsskoleelev fra Innlandet)

Hilsen Lars og Marianne

2. Innledning

Denne årsrapporten skal gi en oversikt over mobbeombudets arbeid i perioden 01.08.22–31.07.23. Videre ønsker mobbeombudet å belyse noen trender basert på erfaringer fra denne periodens arbeid. Avslutningsvis vil mobbeombudet oppsummere årets erfaringer ved å gi noen råd til ansatte i barnehager og skoler, basert på hva foresatte og barn i Innlandet forteller knyttet til møter med profesjonsutøvere i barnehager og skoler.

3. Presentasjon av mobbeombud og rådgiver

Mobbeombudet jobber etter mandat gitt av fylkestinget. Mandatet lyder slik:

Mobbeombudet skal primært bistå barn, elever og foresatte i utfordrende situasjoner hvor barn og elever ikke opplever et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, ikke avgrenset til mobbesaker.

Mobbeombudet skal også arbeide på overordnet nivå med informasjon, forebygging og støtte til skole- og barnehageeiere og myndigheter.

(Vedtatt mandat fra Fylkestinget, 2021)

Mobbeombudsteamet i Innlandet består av Marianne Vigdal-Olsen og Lars I. Vandli.

De har med seg kompetanse fra både skole og barnehage, og har til sammen et bredt erfaringsgrunnlag fra oppvekst- og utdannings-sektoren. Erfaringsgrunnlaget dekker aldersgruppen 0-16 år.

Mobbeombudsteamet er opptatt av å være faglig oppdatert, og besitter høy kompetanse knyttet til barnehage- og skolefeltet, og da særlig med fokus på inkluderende barnehage- og skolemiljø. Mobbeombudsteamet brenner for at barn skal ha så gode og trygge oppvekstvilkår som mulig. Tidlig innsats og fokus på forebygging av mobbing fra barnehagen og ut skoleløpet er svært viktig i arbeidet med å ha gode oppvekstmiljøer.

Fra 2021 ble det innført aktivitetsplikt i barnehage på lik linje med skolen. Dette går hånd i hanske med dimensjonen om sosiale forhold i FNs bærekraftsmål, som handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv (Regional plan for det inkluderende Innlandet, s. 4).

4. Barnehage- og skoleåret 2022-2023

Etter å ha vært i rollen som mobbeombudsteam gjennom et barnehage- og skoleår visste vi litt mer om hva som ventet oss i august 2022. Og akkurat som forventet ble det en hektisk høst, med både individsaker, kompetanseheving for ansatte i barnehager og skoler, samt en rekke foreldremøter omkring i hele Innlandet.

Mobbeombudsteamet har hatt et tett samarbeid med elev- og lærlingombudsteamet i år, og vi vil takke for gode muligheter for erfaringsdeling. Det har vært gode dialoger og erfaringsutveksling knyttet til de delene av arbeidet som er likt for ombudene, og i saker hvor man føler at det er lite utvikling ser vi nytten av å drøfte ulike strategier med flere parter i tilsvarende rolle.

5. Tallenes tale 2022–2023 for mobbeombudet

Våren 2022 ble Innlandet fylke gradvis «seg selv igjen» etter en lang periode med smittevern og strenge koronatiltak, og til barnehage- og skolestart høsten 2022 var samtlige skoler og barnehager tilbake til ordinær drift. Siden 2020 har det vært en økning i antall henvendelser til ombudet hvert år.

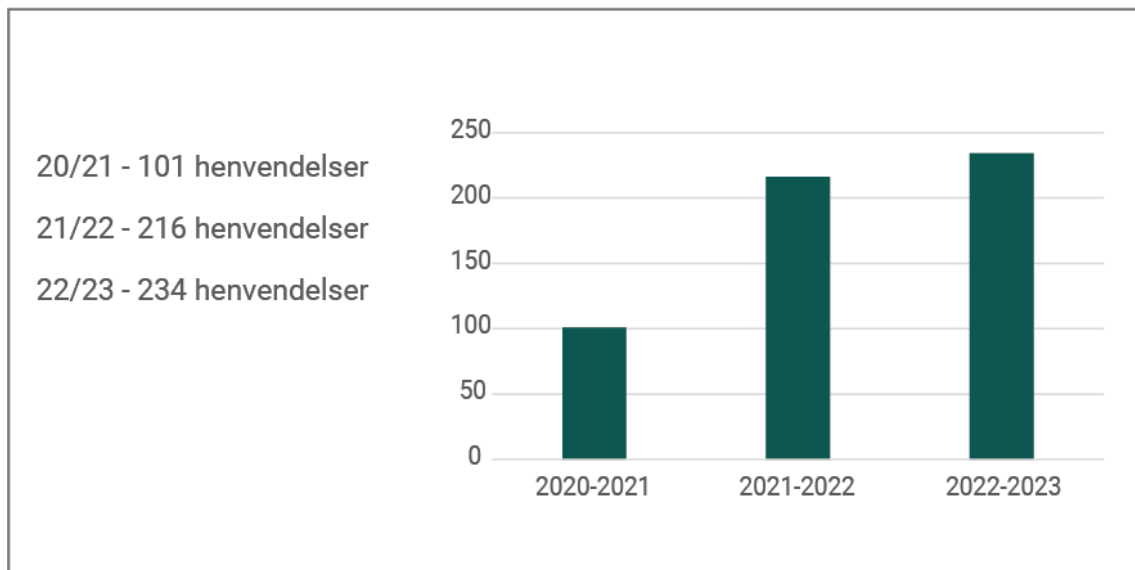

Diagram som viser henvendelser til Mobbeombudet fra 2020 til 2023 med en markant oppgang. 101 i 20/21, 216 i 21/22 og 234 i 22/23. I 2020-2021 var det Corona-restriksjoner.

Dette året har ombudstjenesten fått mange henvendelser fra barnehager og skoler som har ønsket større møter for alle foresatte i skoler i kommunen, eller alle foresatte i hele barnehagen eller skolen.

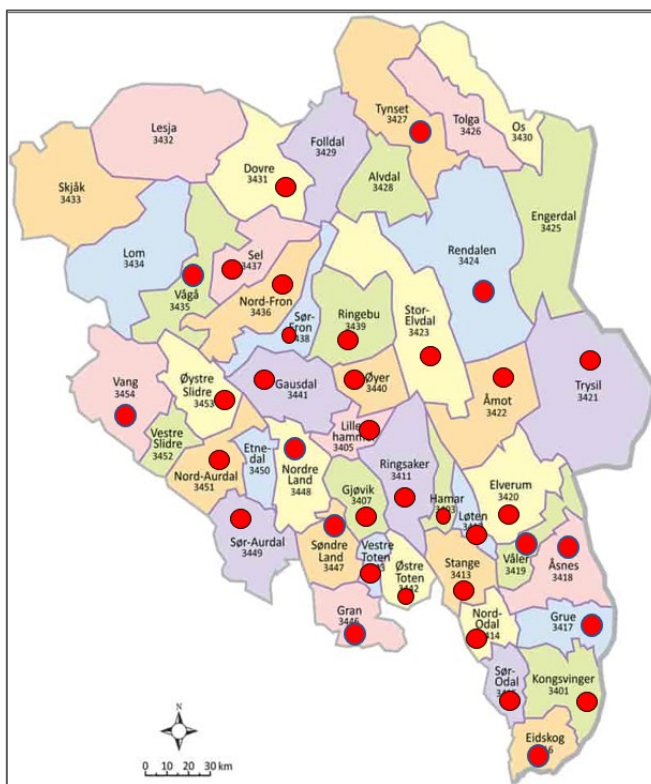
Det samme har vi opplevd knyttet til kompetanseheving for ansatte, og mange ønsket fellessamling for alle ansatte i kommunens barnehager eller skoler. I en kommune møtte mobbeombudet alle ansatte i barnehage- og skolesektoren samtidig. Slike stormøter bidrar til at mobbeombudet på en effektiv måte når ut til mange, og at «alle» hører det samme. Dette kan og bidra til at man kan nyttiggjøre seg informasjonen i det videre arbeidet i ansatt- eller foreldregruppene i framtida. Vi har fått flere slike større oppdrag kommende skole- og barnehageår også, og vi opplever det som positivt å treffe mange på samme tid i det forebyggende arbeidet.

Mobbeombudet har fått henvendelser fra store deler av kommunene i fylket, noe som er illustrert i kartet på neste side.

En rød prikk på kartet betyr at mobbeombudet har vært i kontakt med en eller flere personer fra den aktuelle kommunen. Arbeidet som er utført kan være alt fra bistand i enkeltsak til innlegg på foreldremøter eller personalmøter, samt veiledning til foresatt, elev eller ansatt i skole eller barnehage.

For mange barn og foresatte har dette barnehage- og skoleåret vært det første de har opplevd med ordinær drift, til tross for at man har gått i barnehagen eller ved skolen et par år. På grunn av dette kan foreldre fortsatt ha lav kjennskap til hverandre, selv om barna har gått i samme gruppe over lang tid.

Dette er noe mobbeombudsteamet har erfart ved foreldremøter. Det legges alltid opp til samtaler og drøftinger i møtene, og da presiserer vi at hvis man er så heldig at man har satt seg ved siden av noen man ikke har hilst på eller kjenner fra før, skal man hilse på hverandre, presentere seg med navn og tilknytning til barnegruppa. Dette har bidratt til både litt latter, litt nervøsitet og til nye bekjentskap, og ofte ser vi at det blir mange håndtrykk og løs prat før vi presenterer samtaletemaene. Det å lage rom for at også voksne får nye ansikter å si hei til ved ankomst og avreise fra barnehagen og skolen vet vi at har stor betydning for foreldresamarbeid og fellesskap i det videre barnehage- og skoleløpet. De norske forskerne Lyng og Eriksen (2019) viser til at man utvikler mer empati for mennesker man kjenner og har en relasjon til enn de man ikke kjenner. Derfor er det viktig å ha fokus på relasjonsarbeid både mellom barna og mellom de voksne rundt barnegruppene.

I løpet av skole- og barnehageåret 2022-23 har mobbeombudet mottatt henvendelser fra totalt 37 av Innlandets 46 kommuner.

«Hei- og takk for et godt foreldremøte i går kveld. Flere har gitt tilbakemelding om at det var veldig «spot on», både innlegget deres og diskusjonene. Må bare fortelle at mange foreldre tok dere på ordet med det å løfte blikket, smile og si «hei» til hverandre ved barnehageporten. Det var mange smil som ble utvekslet mellom foreldrene på morgenen. Tusen takk for deres bidrag til foreldregruppa!»

(Styrer i en barnehage i Innlandet)

5.1. Henvendelser til mobbeombudet 2022-2023

For mobbeombudsteamet har dette barnehage- og skoleåret vært preget av mange henvendelser og stor møtevirksomhet knyttet til enkeltbarns opplevelser av skolemiljøet. Mobbeombudet har hatt 234 henvendelser som knytter seg til barn og unge i Innlandet. Dette er en økning på 18 henvendelser fra i fjor.

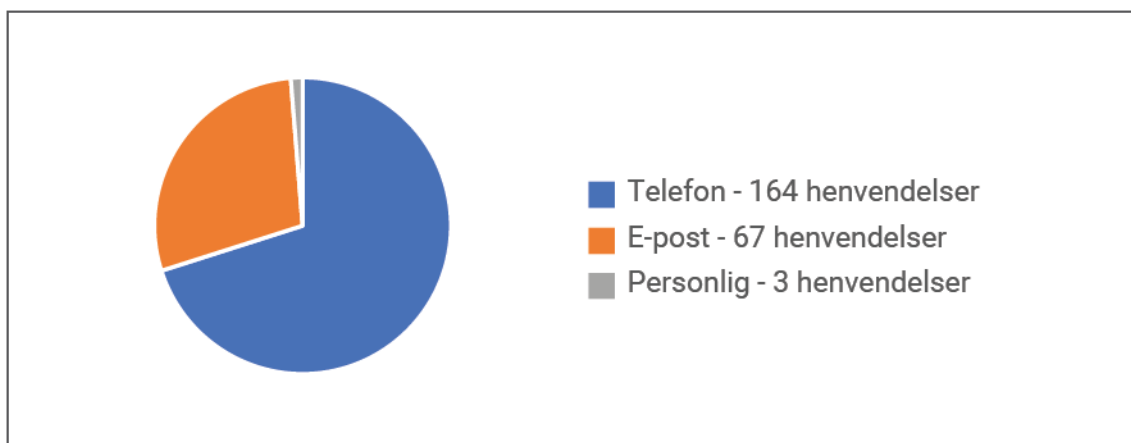
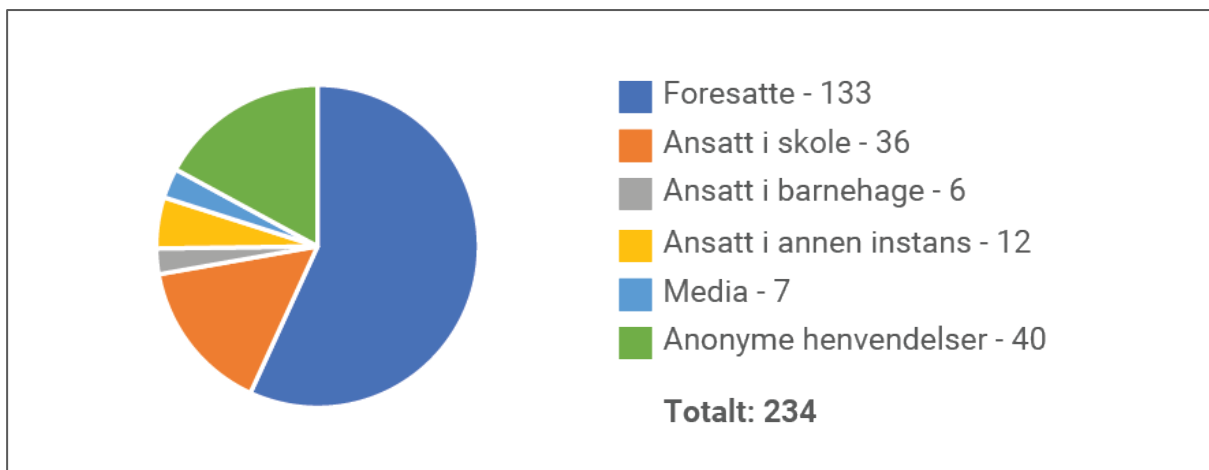

Diagram som viser de forskjellige typer henvendelser. Telefon er desidert mest brukt med 164 henvendelser.

Henvendelsene kommer fortrinnsvis fra foreldre som tar kontakt via telefon eller e-post. Det har også vært noen henvendelser via Facebook-siden, men vi ser at denne nettsiden i all hovedsak benyttes til å innhente kontaktinformasjon og å lese de sakene mobbeombudet poster med jevne mellomrom. Henvendelsene til mobbeombudet er alle forskjellige og unike, selv om det i bunn og grunn handler om barns opplevde trygghet og trivsel og om barnas rettigheter til et trygt og godt leke- og læringsmiljø. Det er mange som sitter med svært vonde opplevelser, og i noen saker kan det ta tid å komme til kjernen av det som er vanskelig.

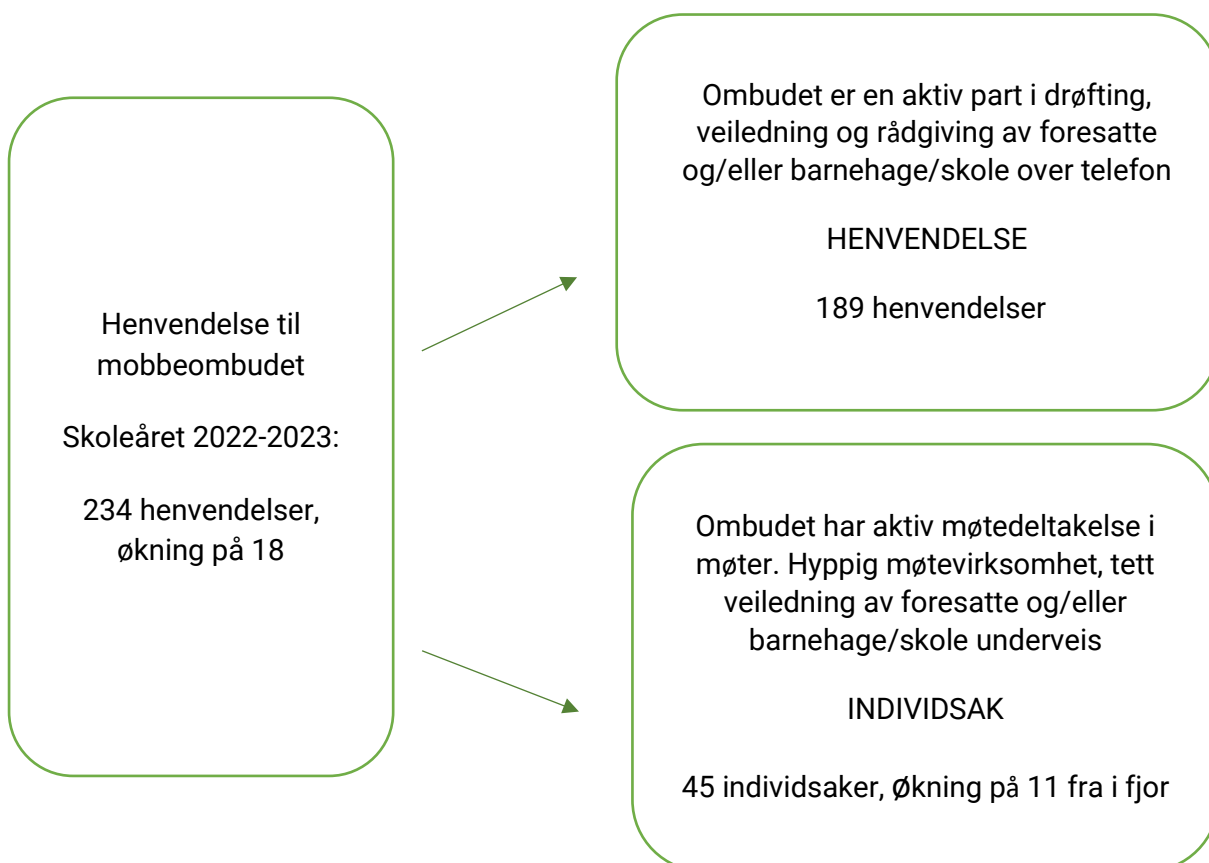
Mobbeombudets viktigste rolle innledningsvis ved en henvendelse er å være en lyttende og anerkjennende samtalepartner. I mange saker kan barnehage/skole og foresatte trenge hjelp til å sortere utfordringer og tiltak.

Henvendelser til mobbeombudet hvor mobbeombudet veileder opp mot retten til å ha et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø deles i to i ulike kategorier. Vi skiller mellom drøfting, veiledning og rådgiving over telefon, og individsaker.

Det er i hovedsak foresatte som tar kontakt. Men de andre henvendelsene kommer fra ansatte i skole og barnehage, media og anonyme henvendelser. Totalt 234 henvendelser hvorav 133 er fra foresatte.

Mange av henvendelsene følges opp via rådgiving og veiledning over telefon. Henvendelser som resulterer i fysiske eller digitale møter registreres som individsak, mens henvendelser som resulterer i veiledning, rådgiving og drøfting over telefon, registreres som «henvendelse», selv om dette også gjelder enkeltbarn.

5.2. Drøfting, veiledning og rådgiving via telefon

Mobbeombudsteamet har hatt 189 henvendelser som er knyttet til rådgiving og veiledning uten at det er behov for ombudets deltakelse i møtevirksomhet dette året. Vi velger å skille på dette ved å kalle disse henvendelsene «Drøftinger, veiledning og rådgiving». Dette er henvendelser hvor foresatte, ansatte eller støtteapparatet rundt barnet, familien, barnehagen eller skolen tar kontakt for å drøfte hva som kan gjøres i forhold til situasjonen barnet er i. Disse veiledningene foregår fortrinnsvis på telefon. Dette er saker hvor den som tar kontakt gjerne vil ha innspill eller rådgiving for veien videre. Mange ønsker gjerne jevnlig rådgiving og veiledning, uten at det er behov for ombudets deltakelse i møter.

“Jeg hadde ikke klart å stå i dette uten dere i ryggen! God helg til deg og dine.”

(Mor til en barneskoleelev i Innlandet)

Det er også mange ansatte i barnehager eller skoler som har tatt kontakt for anonym drøfting av saker dette barnehage- og skoleåret. Her legger den ansatte fram det skolen eller barnehagen har gjort, hva man vet om situasjonen og hvordan ting fortoner seg, og deretter drøfter vi sammen mulige tiltak og ulike muligheter for videre arbeid.

Det som er en gjenganger i slike saker er at den ansatte gjerne vil ha et blikk og rådgiving fra noen som står på utsiden, og som kan se saken i et annet lys. Da alle saker er unike, både knyttet til hvem som er involvert og hvilke muligheter en skole eller barnehage har, er det sjelden at mobbeombudet kan gi fasitsvar på «hva gjør jeg nå?». Men ved å bistå den ansatte i form av rådgiving, drøfting og å løfte blikket for få et annet perspektiv på en sak, kan vi bidra til å se andre løsninger, og det er det som kommer til uttrykk etter slike veiledninger. Vi har mottatt 40 anonyme henvendelser dette året, og en stor andel av disse er fra ansatte i skoler og barnehager som ønsker råd og veiledning slik at de kan jobbe videre med saken på egen hånd.

«Du, dette var veldig nyttig. Det er veldig kjekt å kunne få innspill fra noen som ikke kjenner til «alt» fra før. Bare det at du spør om ulike ting gjør at jeg må tenke litt i andre baner, og det å drøfte aktuelle tiltak får meg til å se ting fra andre sider. Jeg tar med innspillene til lærerteamet. Takk for råd og for at du lyttet!»

(Anonym drøfting med en kontaktlærer, barneskole i Innlandet)

5.3. Individsaker

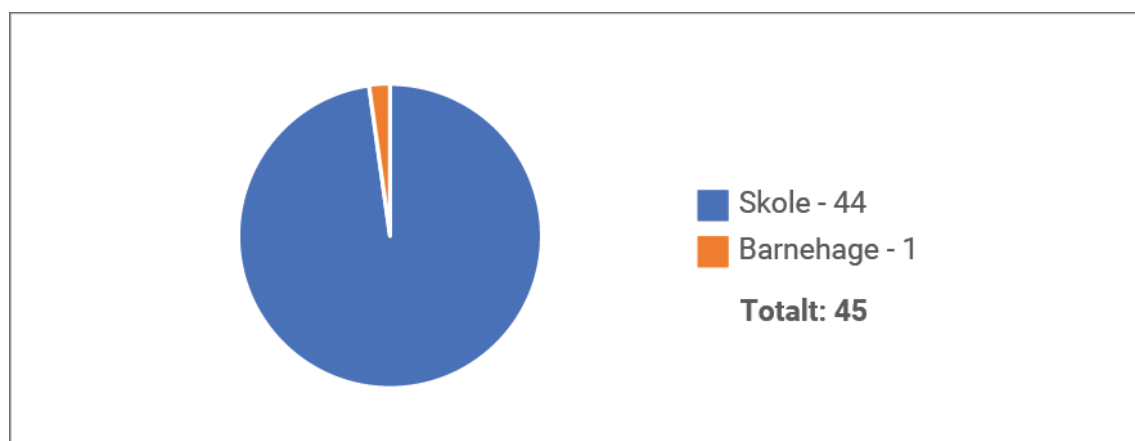
Dette skole- og barnehageåret har mobbeombudsteamet deltatt aktivt i 45 saker knyttet til enkeltbarn, her kalt *individsaker*. Dette er saker der foresatte og/eller skolen/barnehagen har hatt et ønske om at mobbeombudet skal delta i møtevirksomhet i forbindelse med lek- og læringsmiljø saker, og hvor ombudet har hatt minst ett oppmøte i møter i den konkrete saken.

Noe av det som kjennetegner slike møter er at det ofte har blitt et vanskelig samarbeidsklima mellom hjem og barnehage/skole. Dette kan komme til uttrykk gjennom at foresatte har lav tillit til skolen eller barnehagens vurderinger, gjennomføringsevne og praksis i arbeid med deres barn. Andre uttrykk er uttalt bekymring for barnet sitt, frustrasjon, sorg og frykt. De fleste sakene handler om langvarige utfordringer, og foresatte er ofte svært bekymret og fortvilet over situasjonen for barnet sitt.

Mange av disse sakene har krevd at ombudet har vært deltakende i flere møter, fordi samarbeidsklimaet og tillit fra hjem til skole har vært svært lav. Mange foreldre i slike saker forteller også om en følelse av hjelpeløshet og avmakt i møte med opptil flere fagpersoner og et komplisert fagspråk som kan være vanskelig å forstå.

«Tusen takk for all god hjelp, og for at dere er så tilgjengelige. Uten deres veiledning og støtte i møter hadde vi gitt opp og flyttet. Vi har gruet oss fælt til møter, og vi hadde ikke maktet å sitte i flere møter med skolen uten at du var med. Du gjør en forskjell for oss!»

(Far til en barneskoleelev i Innlandet)

Kakediagram viser fordeling av individsaker. i 2022-2023 kom det inn 45 individsaker, hvorav 44 var fra skole og 1 var fra barnehage.

Mobbeombudet i Innlandet opplever fortsatt at det er svært få individsaker i barnehager. Dette er også erfaringer fra de øvrige ombudene i Norge. Derfor har mobbeombudene i Norge igangsatt en nasjonal drøfting knyttet til hvordan ombudene kan komme i posisjon for å bistå i individsaker i barnehagene. Det er opprettet en nasjonal arbeidsgruppe internt blant mobbeombudene i Norge som skal jobbe videre med denne utfordringen. Mobbeombudet i Innlandet er representert og deltar aktivt i denne arbeidsgruppen.

6. Forebyggende og utadrettet virksomhet

Mobbeombudsteamet har også dette året hatt et stort fokus på utadrettet virksomhet knyttet til forebyggende arbeid, og vi har reist rundt i store deler av Innlandet fylke. Målgruppa for mobbeombudets virksomhet har i hovedsak vært ansatte i kommunale og private skoler og barnehager, samt foresatte. Totalt har ombudsteamet gjennomført 44 forebyggende oppdrag dette barnehage- og skoleåret, hvorav 19 av disse oppdragene har vært rettet spesielt mot foresatte i form av foreldremøter. Mobbeombudet har også møtt lokal- og fylkespolitikere i ulike utvalg, ungdomsråd og noen elevgrupper. Under følger en oppsummering av aktiviteten knyttet til det forebyggende arbeid.

«Hei! Takk for et kjempefint innlegg fra dere i dag. Jeg ble både rørt, oppdatert, engasjert og enda mer interessert i yrket mitt. Kom gjerne tilbake og fortell enda mer om de voksnes betydningsfulle oppgave i å være gode rollemodeller for barn. Det tror jeg vi aldri kan få nok informasjon om. Og en ekstra takk for at dere la ekstra trykk på anerkjennende voksne.»

(Pedagogisk leder i barnehage, Innlandet)

Mobbeombudet har arrangert flere kompetansehevingsøkter for ansatte og foresatte i både kommunale og private barnehager og skoler i Innlandet. Mobbeombudet har også dette året hatt ei fagøkt for kommende barne- og ungdomsarbeidere ved et kommunalt læringscenter for voksne i en kommune.

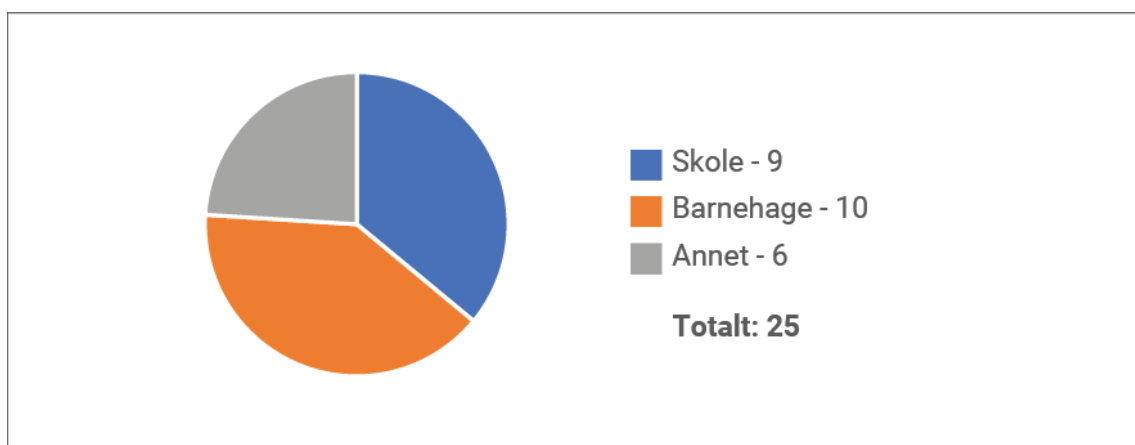
6.1. Oppdrag for ansattgrupper

«Takk for at dere kom til oss og holdt et inspirerende innlegg! Hilser fra gjengen som kommer med gode tilbakemeldinger.»

(Tilbakemelding fra barnehageleder for en region i Innlandet)

En trend i år er at ombudsteamet har møtt store ansattgrupper, gjerne alle skole- eller barnehageansatte i en kommune, men også i noen tilfeller samtlige som jobber i skole og barnehage i hele kommunen. Et annet eksempel er kommunale barnehager som er organisert i nettverk, noe som gjør at ett oppdrag kan involvere flere barnehager i en kommune.

Mobbeombudet har i løpet av året hatt 19 kompetansehevingsoppdrag rettet mot ansattgrupper i skoler og barnehager. 10 av disse oppdragene var for barnehageansatte, og 9 oppdrag rettet mot skoleansatte. I tillegg har vi gjennomført 6 oppdrag som blir klassifisert som *annet* i oversiktene våre. Dette er alt fra foredrag for samarbeidspartnere til møter med elevgrupper og lignende.

Kakediagram som viser personaldager i skole og barnehage i 2022-2023. Skole med 9, barnehage med 10 og annet med 6. Annet er faglige innlegg hos andre relevante samarbeidspartnere, slik som for eksempel Statsforvalter, helsesykepleiere, politiske utvalg, møter med elevgrupper og lignende.

“Takk for sist og en fin plan dag her i *** kommune. Tilbakemeldingene har udelt vært positive og personalet var spesielt fornøyd med deres innlegg og at det var praksisnært. Bare positive tilbakemeldinger på deres innlegg. Dere har en god og naturlig måte å formidle på. Det er god dialog mellom dere to som utfyller hverandre godt og gir spenn i formidlingen. Formidlingen deres er praksisnært, og det er viktig når hele personalgruppa (i kommunen) deltar. Dere utfyller hverandre på en veldig god måte, og har gode blick på barnehage.”

(Kommunalleder i en kommune, Innlandet)

6.2. Oppdrag rettet mot foreldre

I løpet av barnehage- og skoleåret har mobbeombudsteamet blitt invitert til 19 foreldremøter i barnehager og skoler, og både kommunale og private barnehager og skoler tar kontakt. Dette

er veldig gledelig, og et viktig fora for å jobbe med det forebyggende fokuset. I foreldremøtene har ombudet fokus på mobbingens sosiale mekanismer, barnas rettigheter til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, og hvilke plikter skoler og barnehager har. Deretter retter vi fokus mot foreldrenes rolle i arbeidet med å bygge trygge og rause barne- og ungdomsmiljø. Mobbeombudet ønsker å mobilisere foreldrene ved å skape bevissthet knyttet til hva foreldre kan bidra med på godt og vondt i prosessene med å skape inkluderende barnegrupper.

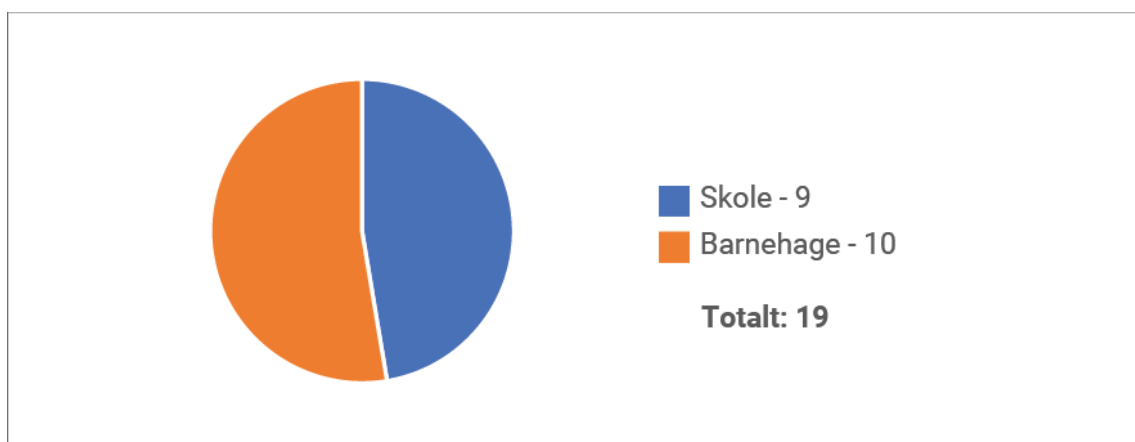
«Skal du treffe barn og unge, så må du treffe hele befolkningen. For barn og unge samhandler med andre rundt seg, for eksempel foreldre og besteforeldre. Derfor må man nå disse også»

(Elev i videregående skole i Innlandet, medlem i Barn og unges beredskapsråd)

Slik som for ansatte, har det også vært en trend med større foreldremøter dette året. Alle foresatte på hele skolen, eller foresatte fra småtrinn (1.-4. trinn), eller mellomtrinn (5.-7. trinn) har gjerne blitt invitert til møtene med mobbeombudet. Det samme erfarer vi fra barnehagene. Dette gjør at ombudet har nådd ut til mange foresatte dette året.

“Tusen takk for et veldig godt foreldremøte! Jeg håper dere kan komme og holde et foreldremøte til min klasse eller skolen der jeg jobber også, fordi dette er veldig relevant for alle foreldregrupper!”

(Mor på barneskole, som er lærer ved en annen skole i Innlandet, etter et foreldremøte)

Kakediagram som viser fordelingen av foreldremøter i skole og barnehage i 2022-2023. Det var 9 i skole og 10 i barnehage.

7. Responstid

Mobbeombudsteamet har klart å opprettholde kort responstid på henvendelser gjennom dette året. De som har henvendt seg til ombudsteamet via mail har fått tilbakemelding innen én arbeidsdag. Dette har mange gitt uttrykk for at de synes er veldig bra og uventet i positiv forstand. Særlig foreldre har gitt uttrykk for at det er fint å få raskt svar når de henvender seg.

Dette betyr allikevel ikke at mobbeombudet har kunnet delta i fysiske møter på kort varsel, men ved at det er blitt opprettet rask kontakt har den eller de det gjelder opplevd å få delt sin bekymring og mottatt rådgivning, for så å kunne gå videre i saken på egenhånd. Mange foresatte har gitt uttrykk for at de har verdsatt dette, og det har blitt opplevd som betryggende å drøfte saken sin med mobbeombudet. Ved å få noen råd om veien videre har de følt seg komfortable nok til å gå videre i saken på egenhånd. Dette mener mobbeombudet kan bidra til å stoppe saker før de eskalerer og blir en omfattende utfordring for barnet og familien det gjelder.

«Takk for raskt svar, gode råd og for at du hadde tid til å snakke med meg. Jeg trengte noen å snakke med, og der var du. Man blir så alene med store bekymringer, og da hjelper det å snakke med dere! Tusen takk!»

(Mor til ungdomsskoleelev i Innlandet)

8. Medier og kommunikasjon

Mobbeombudet markedsfører mye av sin aktivitet på Facebook ved å poste aktuell informasjon rettet mot foresatte og ansatte i barnehager og grunnskoler. Tidligere postet vi aktuelt fagstoff på denne kanalen, men fra høsten 2022 har ombudet publisert bilder og tekst fra de forebyggende oppdragene rettet mot foreldre og ansatte i barnehager og skoler. Dette har bidratt til at flere har fått kjennskap til vårt forebyggende fokus, og dette vil bli videreført kommende år.

Mobbeombudet har også sendt ut informasjonsplakater til tannklinikker og alle kommuner i Innlandet med ønske om at kommunene distribuerer videre til skoler, barnehager, helsestasjoner og legesentre, samt andre steder der barn og voksne oppholder seg i kommunal regi. Vi kan med glede orientere om at flere av skolene og barnehagene vi har

besøkt har hengt opp disse plakatene på strategiske steder slik at barn, elever, foresatte og ansatte kan se de i ganger eller fellesarealer der de ferdes.

I vår har også informasjon om mobbeombudstjenesten blitt vist på alle informasjonsskjermer på de fylkeskommunale bussene. Mobbeombudet vil gjerne takke Innlandet trafikk for god service i den forbindelse.

Mobbeombudet viderefører i tillegg sin aktivitet på foreldremøter for å synliggjøre samfunnsoppdraget som er gitt i mandatet. Vi får mange tilbakemeldinger fra foreldre og ansatte i skoler og barnehager som har hørt om ombudsordningen gjennom andre, og dette er positivt. Samtidig vil vi videreføre strategien med å synliggjøre oss selv, blant annet ved bruk av reklameskjermer på Innlandstrafikk sine busser.

Mobbeombudet har også bidratt i pressemeldinger og debattinnlegg knyttet til barnehage og skoler. Ett av disse innleggene dreier seg om bemanning i barnehagene, og er blitt publisert i Dagsavisen og Utdanningsnytt. I tillegg har flere aviser og medier tatt kontakt for å innhente informasjon eller drøfte temaer knyttet til mobbing, inkludering og skole- og barnehagemiljø i Innlandet.

9. Kompetanseutvikling, lokalt og nasjonalt samarbeid

I år som i fjor har mobbeombudet tatt del i mange ulike samarbeidsfora, og det å få være en aktiv deltaker i lærende møter er givende for ombudsteamet. Det er mange som har mye å bidra med, og kompetanse innenfor fagfeltet inkludering og fellesskap er spredt utover mange ekspertiseområder. Derfor er det å utveksle erfaringer og å komme sammen for å drøfte ulike temaer med personer med ulike ekspertisefelt svært nyttig. Man kan alltid høste nytte av å se ting i en større helhet eller fra en ny vinkel, og disse samarbeidsforaene bidrar til å løfte blikket vårt og se et større helhetsbilde for barn og unges oppvekstsvilkår.

9.1. ELMO

ELMO er det nasjonale samarbeidsforumet for alle elev- og lærlingombud og mobbeombud i Norge. Dette er et fagforum som har regelmessige samlinger, enten fysiske eller digitalt.

ELMO-samlingene brukes til å drøfte sentrale oppgaver som er relevante for ombudene med et særlig fokus på kompetanseheving knyttet til temaer ombudene involveres i, felles høringsvar på ulike nasjonale høringsdokumenter og faglige drøftinger knyttet til praksisfeltet vårt. Dette er også en arena hvor ombudene utveksler kompetanse og erfaringsdeling fra hverdagen, og det skapes gode arenaer for nettverksbygging.

Elev- lærling- og mobbeombudene i Norge har ulik fagkompetanse og erfaringsbakgrunn, og ved å kjenne til og ved å bygge relasjoner mellom hverandre i ELMO, har man mulighet til å kunne «ringe en venn» hvis vi ønsker rådgiving i ulike saker. I noen saker kan man jobbe intenst over lang tid uten å oppleve endring, og da er det fint å kunne få faglige råd og veiledning fra en som kan se saken med andre «briller». Slike drøftinger vil alltid foregå anonymt.

I vår var det vi i ELMO Innlandet som hadde gleden av å arrangere en todagerssamling på Hamar for alle elev-, lærling- og mobbeombud i Norge. På denne samlingen fylte vi tida med mange faglige gruppedrøftinger. Vi var også så heldige å få besøk av Eli Blakstad, velferdsdirektør hos Statsforvalteren i Innlandet. Hun snakket om hvordan Statsforvalteren i Innlandet jobber systematisk og helhetlig for å sikre barn og unges medvirkning i saker som vedrører Innlandets barn og unge. Med dette som bakgrunn drøftet ombudene relevante problemstillinger knyttet til barn og unges medvirkning i de oppgavene ombudene ivaretar.

Videre ble det drøftet blant mange av mobbeombudene hvordan vi kan komme i posisjon for å bistå i individsaker i barnehager, da samtlige mobbeombud har erfaring med at det er svært få henvendelser knyttet til individsaker i barnehager. Dette er en utfordring som vi skal jobbe mer med i tiden som kommer, både på lokalt nivå, men også i samarbeid med de øvrige mobbeombudene i Norge. Vi er i gang med et «barnehageløft», og det er opprettet en arbeidsgruppe i ELMO som skal ha særlig fokus på forebyggende og håndterende arbeid i barnehagene.

En stor andel av ELMO Norge deltok på samlingen vi i ELMO Innlandet arrangerte på Hamar i vår.

9.2. ELMO Innlandet

ELMO Innlandet ble etablert høsten 2021, og er nå et aktivt samarbeidsforum for elev- og lærlingombudsteamet og mobbeombudsteamet i Innlandet. Det har vært en møtekalender og blitt avsatt tid til jevnlige og faste samarbeidsmøter. Fagteamet er et fora hvor ombudsteamene kan dele, veilede, samskape og videreutvikle praksis og fagstrategier knyttet til temaer som begge ombudstjenestene har interesser i, samt bidra til å sikre et profesjonelt

blikk i saker som har lite progresjon. Det er utviklet en teamkontrakt for deltakerne som skal bidra til at fagteamet oppleves som trygt og formålstjenlig for alle deltakerne.

I juni- 23 evaluerte vi dette årets arbeid, og utviklet teamkontrakt for kommende barnehage- og skoleår.

9.3. Nasjonal kompetanseheving, Læringsmiljøsenderet i Stavanger

Utdanningsdirektoratet har videreført kompetanseheving av de nasjonale ombudene gjennom en avtale med Læringsmiljøsenderet ved universitet i Stavanger, som står for det faglige innholdet på samlingene. Kompetansehevingen er knyttet til nyere forskning om mobbing, inkludering og sosial utvikling hos barn og unge, og er finansiert av Utdanningsdirektoratet. Dette er samlinger hvor alle ombudene i Norge får tilbud om å delta, og hvor det legges opp til faglig drøfting, erfaringsutveksling og nettverksbygging på tvers av fylkesgrensene. Gjennom barnehage- og skoleåret 2022-2023 har det vært fem fagsamlinger i regi av Læringsmiljøsenderet i Stavanger.

9.4. Statsforvalterens 9A-team i Innlandet

Mobbeombudsteamet samarbeider med Statsforvalterens 9A-team gjennom halvårlige samarbeidsmøter. I disse møtene drøftes utfordringer og praksis i Innlandet, og hvordan Mobbeombudet og Statsforvalteren kan få til et samarbeid som skal komme barn og unge i Innlandet fylke til gode på kort og lang sikt. Videre er det nyttig for mobbeombudet å få kompetanse på hva Statsforvalteren avdekker og hvordan Statsforvalteren vurderer saker de arbeider med. Hvis man klarer å finne mønstre i hva som svikter i barnehager og skolers praksis kan man muligens også finne handlingsrommet for både Statsforvalteren og

mobbeombudet til å lykkes i større grad med veiledning, forebygging og systemisk arbeid i kommunene, skolene og barnehagene.

Mobbeombudsteamet vil takke for samarbeidet med de ansatte i 9A-teamet, som er både svært samarbeidsvillige og tilgjengelig for ombudsteamet dersom det er behov for å drøfte utfordringer anonymt.

9.5. Barn og unges beredskapsteam i Innlandet

Mobbeombudet er også dette året en deltaker i statsforvalteren i Innlandet sitt beredskapsråd for barn og unge. Målet med rådet å ivareta barn og unges interesser i beredskapssituasjoner, og å knytte etater sammen for å jobbe til det beste for barn og unge i Innlandet. Teamet «eies» av Statsforvalteren i Innlandet, og består av Statsforvalter Knut Storberget, ansvarlig for barnevernoppfølging hos Statsforvalteren, beredskapssjef hos Statsforvalteren i Innlandet, velferdsdirektør med ansvar for barnehage og oppvekst hos Statsforvalteren i Innlandet, Barnevernvakta, felles forebyggende enhet i Innlandet Politi, ungdomsrepresentanter og Mobbeombudet.

9.6. Øvrig kompetanseheving – Webinarer fra RVTS- regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

Mobbeombudet har også dette året deltatt på ulike webinar fra RVTS knyttet til traumeforståelse og hjernens utvikling for å kunne få et bredere forståelsesbilde av hva som kan gjøre at man reagerer som man gjør. Hvorvidt en mobbesituasjon eller ekskludering av et fellesskap kan sies å være et traume er fortsatt diskutert i miljøet for traumeforskning. Det er heller ikke slik at alle barn som opplever utrygghet på skolen eller i barnehagen vil oppleve dette som et traume. Likevel er det viktig at ansatte i barnehager og skoler, samt øvrige fagpersoner, slik som mobbeombudet vil være i mange saker, har forståelse for hvordan tanker, opplevelser og utrygghet kan påvirke både hjernens utvikling og bidra til å forme oss som mennesker.

9.7. Redd Barna

Redd Barna har jevnlig seminarer og webinarer knyttet til sitt arbeid for barn og unge i Norge. Mobbeombudet har deltatt på flere av disse samlingene dette året, blant annet ved rapportlanseringen av inkludering i skole og fritid for barn og unge med nedsatt funksjonsevne, og ved seminar om barnetrygden.

Mobbeombudet bruker aktivt nettressursene som er tilgjengelig på Redd Barna sine sider i møtevirksomhet og som kilde til økt kunnskap.

9.8. Kompetanseheving i regi av Statsforvalteren

I desember deltok ombudsteamet på et kurs arrangert av Statsforvalteren i Innlandet og Hedvig Montgomery. Tema for kurset var relasjonsbygging, livsmestring og barn og unges utvikling av sosiale ferdigheter. Her deltok vi sammen med en stor andel av ansatte i barnehager og skoler fra hele Innlandet.

9.9. Seminar om hets og hverdagsrasisme i Innlandet

I slutten av mars arrangerte Innlandet fylkeskommune og Sametinget et seminar om hets og hverdagsrasisme i Innlandet. Dette var en formiddag full av inntrykk, og for mobbeombudet framkom det tydelig at hverdagsrasismen i Innlandet fortsatt – dessverre - kjennes på kropp og sjel for mange.

9.10. Seminar om ufrivillig skolefravær, skolevegring

Dette året har mobbeombudstjenesten hatt fokus på å øke kompetansen knyttet til ufrivillig skolefravær. Ombudstjenesten har deltatt på et fagseminar om dette fra RBUP i Oslo, og vi har i tillegg deltatt digitalt på et todagersseminar knyttet til temaet i mai, gjennom Skolevegringskonferansen 2023. Mobbeombudet erfarer at ufrivillig skolefravær ofte er én av flere faktorer i enkeltsaker som har pågått over lengre tid, og vi ser nytten av å ha et økt fokus på dette temaet.

10. Effekter og resultater av mobbeombudets arbeid

*«Kjære flotte dere. Tusen takk for at **** fikk møte dere. Hun har vansker med å stole på voksne, men etter møte med dere sa hun: de likte jeg!!».*

(Mor til ungdomsskoleelev, Innlandet)

Jamfør vårt mandat skal mobbeombudet primært bistå barn, elever og foresatte i utfordrende situasjoner hvor barn og elever ikke opplever et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, ikke avgrenset til mobbesaker. Mobbeombudet skal også arbeide på overordnet nivå med informasjon, forebygging og støtte til skole- og barnehageeiere og myndigheter. Prioriterte områder for mobbeombudet skal være veiledning, forebygging, informasjon og kompetanseheving, gjennom å være en ressurs og veileder for barn, elever og foreldre, skoleledere, lærere, barnehageansatte og andre som ønsker informasjon og støtte vedrørende retten til et godt psykososialt miljø.

Per i dag har mobbeombudet tilbakemeldinger fra barn og voksne gjennom forebyggende oppdrag, for eksempel elevmøter, foreldremøter og kurs for ansatte, og fra foresatte, ansatte og elever i individualsaker som en av de sterkeste indikatorene for effekten av arbeidet vi utfører.

Det vil alltid være mange utenforliggende faktorer som har innvirkning på saker mobbeombudet er involvert i. Det er heller ikke slik at man kan lenke antall henvendelser til mobbeombudet opp mot at mobbing har økt eller minsket i Innlandet. En økning i antall henvendelser kan like gjerne skyldes at mobbeombudsordningen har blitt bedre kjent for folk flest som at man kan si at det er en økning i antallet barn som ikke har det trygt og godt i skolen eller barnehagen. De som har møtt oss i foreldremøter eller kompetansehevingsøkter tar trolig lettere kontakt med ombudstjenesten enn de som ikke har noe kjennskap til oss fra før. Mobbeombudet erfarer også at vi ofte blir invitert tilbake til de skolene, barnehagene eller kommunene vi har vært tidligere, enten vi har vært til stede i individualsaker eller i forebyggende regi.

Når vi allikevel skal si noe om konkrete resultater eller effekt av vårt arbeid, velger vi å vise til tilbakemeldinger vi får fra de mange menneskene vi kommer i kontakt med gjennom arbeidet vårt. Mye av dette kommer til uttrykk i ulike sitater gjennom rapporten, men under følger en oppsummering av noen av de tilbakemeldingene vi har mottatt dette året.

10.1. Forebyggende arbeid

Vårt forebyggende arbeid omhandler kompetanseheving for ansatte, foreldremøter, møter med elevgrupper og lignende. Barnas rettigheter, barnehagen og skolens plikter og lovverket knyttet til det psykososiale miljøet blir alltid gjennomgått i slike møter. Her får vi tilbakemeldinger om at presentasjonene våre setter i gang drøftinger i foreldre- og personalgrupper, og belyser hverdagsutfordringer med andre briller, som igjen kan bidra til å tenke litt annerledes om hva man kan gjøre for å endre ulike situasjoner. Fra oppdrag mot foreldre får vi tilbakemeldinger om at presentasjonene skaper engasjement i foreldregruppa, og noen foreldre etterspør mer informasjon rundt sine barns rettigheter.

I de forebyggende oppdragene er mobbeombudet tydelig med «oppdragsgiver», enten det er skole- eller barnehageeier, rektor, styrer, kontaktlærer eller FAU-representanter, om at med mindre skolen eller barnehagen har en plan for videre bruk av informasjon fra vårt innlegg kan dette bli en «happening» som bidrar til engasjement her og nå, men som kan «drukne i alt annet som skal gjøres». Forskning viser at forebyggende arbeid krever at man jobber jevnt og trutt, og holder fokuset oppe gjennom å relatere hverdagens hendelser til relevante temaer og betraktninger.

10.2. Individsaker

«Vil takke for all hjelp og veiledning jeg har fått hos deg. Bare det å kunne luften tankene har hjulpet.»

(Far til ungdomsskoleelev, Innlandet)

I møter med skoler og barnehager bidrar mobbeombudet med informasjon og veiledning knyttet til lovverket, barnas rettigheter og barnehagen og skolens plikter knyttet til arbeidet med det psykososiale miljøet. I individsakene mobbeombudet har deltatt i kommer vi tett på de som står rundt det enkelte barnet, og i flere tilfeller også barnet selv. Her møter vi ofte fortvilte foreldre som kjenner seg alene og med en følelse av avmakt i møte med skolen eller barnehagen. Foreldre mobbeombudet kommer i kontakt med foreller at de opplever støtte og økt anerkjennelse for det de forteller, og at de føler seg bedre ivaretatt i møter når en representant fra mobbeombudet deltar i møter sammen med dem. Mange forteller også at de synes det er godt å ha med seg noen som kommer utenfra, og som kan sette ting i

sammenheng eller forklare vanskelige ord og begreper på en annen måte enn det skolen gjør. Ansatte gir tilbakemelding om at mobbeombudets deltakelse kan gi et mer balansert møte, og at mobbeombudet kan relatere hendelser og praksis opp mot lovverk og rutiner på en måte som de ansatte ikke har lyktes med. Ansatte forteller også at de opplever å få god veiledning og rådgiving, og at det er nyttig å drøfte ulike handlingsmuligheter med noen som står på utsiden.

Ansatte tar også kontakt med mobbeombudet for å drøfte saker anonymt. Her får mobbeombudet tilbakemeldinger om at det å drøfte ulike scenarier og tiltak med noen utenfra er nyttig, og det er mange som gir uttrykk for at det er fint å kunne drøfte hvordan man kan snakke med involverte foreldre og hvordan man skal håndheve lovverket i praksis i skolen eller barnehagen.

En av de viktigste faktorene mobbeombudet bidrar med, både for foresatte og ansatte, handler om det å trygge de som står tettest rundt barnet til å jobbe grundig i saker der barnet ikke opplever et trygt og godt barnehage- eller skolemiljø. Dette gjøres gjennom råd, veiledning, kunnskapsdeling og støtte. Forskning viser at det å oppleve sosial støtte i en belastende eller krevende situasjon reduserer negative stresssymptomer, og kan være et bidrag til å gi mestringsopplevelser (Langeland, 2017). Ved å ha noen som bidrar til å forstå situasjonen og forstå hva som skjer kan det være lettere å komme sammen for å finne mer hensiktsmessige løsninger for de som står i det vanskelige, være seg barn, foreldre eller ansatte.

Mobbeombudet blir ofte en brobygger mellom det barnet, skolen og foresatte formidler, og kan være med å belyse saken fra ulike sider. Det å vite at man har sosial støtte tilgjengelig er ofte tilstrekkelig for at det skal kunne være en mestringsressurs (Langeland, 2017).

«Det var fint å ha med mobbeombudet i møtet. Det var godt å føle at skolen ikke bare har gjort feil, og at saken er kompleks. Det var fint at du trakk fram det som har fungert, og at vi sammen kunne sette fokus på veien videre. Takk for at du balanserte møtet, og satte fokuset på det viktige- hva gjør vi videre for at barnet skal få det trygt og godt?»

(Rektor, barneskole i Innlandet)

11. Mobbeombudets erfaringer: noen tendenser i Innlandet

«Jeg vet ikke hvorfor det er slik jeg, men det er bare slik. Det er ingenting som går min vei når det gjelder skole.»

(Barneskoleelev, Innlandet)

Mobbeombudet har lyttet til vonde opplevelser og fått små innblikk i livet til noen barn og unge i Innlandet dette året, som oftest formidlet gjennom foreldrene, men mange ganger også ved at barnet ønsker å fortelle selv. 7.klasseeleven som aldri *«har flaks når det gjelder skolen»*, slik han uttrykte det selv mens han satt på kjøkkengulvet og koste med katten sin, eller ungdomsskoleeleven som kom flyttende til Innlandet, og som møtte oss med en egenskrevet tekst om sine opplevelser gjennom 8 vonde år på skolen. Hun startet det hele med å si: *«Jeg har skrevet over 2000 ord, og det er ikke mer enn en veldig liten del av alt jeg har opplevd»*.

I den regionale planen for det inkluderende Innlandet trekkes det fram at inkludering handler om å kunne delta på like vilkår i sosiale fellesskap, ha like muligheter for å mestre og ha reell innflytelse på reglene i fellesskapet (Regional plan for det inkluderende Innlandet, s. 5). For mange av de barna og ungdommene mobbeombudet møter i hverdagen er det å delta i sosiale fellesskap en stor del av utfordringsbildet. I årsrapporten fra 2021-2022 pekte mobbeombudet på noen tendenser som gjentok seg i saker vi var involvert i. Fra i fjor til i år kan vi med sterkere kraft trekke fram de samme tendensene.

Historiene vi får høre og møtene vi deltar i handler i stor grad om noen få, men ytterst grunnleggende behov: å høre til, å være en del av et fellesskap og å få være den man er.

11.1. Inkludering og sosiale ferdigheter i barne- og ungdomsgrupper

«Det er så vanskelig å oppdage det. Vi har sett at han står med de andre, vi har sett at han smiler og ler, og vi har sett at han spiller fotball. Men plutselig gikk det opp for oss- han spiller ikke fotball, han bare er der. Han får aldri en pasning. Han snakker ikke, han bare står ved siden av de andre, faktisk litt bortenfor. Og dette har vi ikke sett, selv om vi har vært tett på.»

(Kontaktlærer, barneskole i Innlandet)

Inkludering, både i og utenfor skole- og barnehagetiden, er et felles samfunnsansvar, og det er en menneskerettighet å få tilhøre et fellesskap. For å skape et fellesskap som rommer alle trenger vi tilstedeværende og rause voksne, som har bevissthet rundt at «alle skal med». Det er viktig å koble på andre oppvekstarenaer og skape et samarbeid mellom foreldre og ansatte i barnehagen og skolen for å lykkes i å utvikle et inkluderende barne- og ungdomsfellesskap.

Utenforskap er en gjenganger i svært mange av sakene mobbeombudet blir involvert i. Opplevelsen av å ikke være et fullverdig medlem av gruppa, ikke være en som blir regnet med blant jevnaldrende eller ikke være en hvis meninger det er viktig å lytte til, preger et menneske uansett alder, kjønn eller sosial bakgrunn. Og det setter spor som gjør at man kan lage seg u hensiktsmessige strategier som man tar med seg videre i livet.

Sosiale ferdigheter blir gradvis lært i møte med andre. Ferdigheter læres ved å øve sammen med erfarne, trygge og kompetente andre. Og det grunnleggende for alle mennesker er behovet for å høre til, for å være inkludert. Alle voksne spiller en stor rolle når det gjelder å skape gode holdninger til inkludering. Hvem blir invitert i bursdagen til barnet ditt? Hvem tar barnet ditt med seg hjem? Hvem åpner du hjemmet ditt for? Og hvem får være med på russebussen? Holdninger til inkludering læres, og de læres av de man omgir seg med. Og holdninger er påvirkelige. Gode intensjoner må oppleves, ikke bare tenkes. Det er ikke tanken som teller, det er handlingen som gjelder!

11.2. Sosiale medier og digital dømmekraft

«Man får liksom aldri helt pause. Jeg har ingen på skolen, og jeg har heller ingen på fritida. På Snap ser jeg at alle er sammen, mens jeg sitter hjemme alene hele ferien.»

(Ungdomsskoleelev, Innlandet)

Det har vært mye fokus på nettvett og digital dømmekraft i skoler de siste årene, og mange skoler deltar på nettvettkampanjer som «Delbart» og «Bruk Hue». Vår erfaring er at forebyggende aktivitet må skje naturlig i alle settinger, og det er like viktig å jobbe med foreldregruppene som med elevgruppene, da foreldrene både er digitale rollemodeller og skal veilede og sette grenser for barna sine på hjemmebane.

Ut ifra diverse kommentarfelt og nettdebatter framkommer det tydelig at også mange voksne kan trække feil, ordlegge seg for krast eller rett og slett «miste hodet». Digitale plattformer og

sosiale medier gir flere muligheter til sosialt samspill, både på godt og vondt. For noen kan digitale medier bidra til inkludering der man ellers ville sittet alene på et gutte- eller jenterom. Samtidig ser mobbeombudet en klar trend i at mange som opplever utenforskap på fysiske møtearenaer også opplever dette i den digitale verden, noe som gir en forsterkende effekt av barnets følelse av utenforskap.

Dette viser seg i form av å ikke bli sluppet inn på en spillplattform, bli utelatt av chatrom, å bli fjernet som medlem av grupper, eller grupper som opprettes uten at man er kjent med dem også videre.

Mobbeombudet har også hørt mange historier om netthets, spredning av krekende videoer og bilder, trusler og andre krenkelser som i flere tilfeller blir dratt så langt at det blir kriminelle handlinger. Nettvett og skikk og bruk på nett er på lik linje med annen kunnskap viktig å berøre fra mange ulike vinkler og det er viktig å skape dybdelæring i temaet. Barn og unge må gjennom økt kunnskap og bevissthet settes i posisjon til å kunne se når de går over grensen. De trenger også veiledning til hvordan man kan reparere i etterkant dersom man har gått over grensen.

11.3. Ufrivillig skolefravær

«Det gikk ikke i dag heller. I går kveld var alt pakket og klart, og avtaler var gjort... Men i dag tidlig funket det ikke. Prosjektet «Gå på skolen» tar de fleste timene i døgnet for oss, og det påvirker alle. Han vil jo egentlig være der, men så får han det ikke til»

(Mor til barneskoleelev, Innlandet)

Ufrivillig skolefravær, eller skolevegring, er en utfordring mange barn og unge strever med, også i Innlandet. Diverse medier har satt søkelys på dette gjennom det siste året, og mange har meldt seg på i debattene. Mobbeombudet vet at det sitter flere barn og unge i skolealder hjemme i Innlandet, og i mange av sakene vi er involvert i er skolefravær enten en allerede eksisterende problematikk eller en bekymring foreldre og skolen har for framtida dersom utfordringen ikke løses raskt og på en god måte.

Mobbeombudet har deltatt på seminarer om ufrivillig skolefravær dette året, og forskerfeltet belyser at ufrivillig skolefravær ofte er en sammensatt problematikk hvor mange faktorer spiller inn, både på skolen og i hjemmet. Derfor blir det vesentlig å starte arbeidet med skolenærvær tidlig, legge forhold til rette for at barnet har det så trygt og stabilt som mulig på

skolen, og å skape tverrfaglig samarbeid hvor foresatte, familie og øvrige støttepersoner samt barnet blir involvert. Fordi symptomet skolefravær kan ha mange ulike påvirkningsfaktorer er det viktig å stoppe opp, stille to spørsmål og lytte til svarene; Hva trenger barnet, og hva trenger familien?

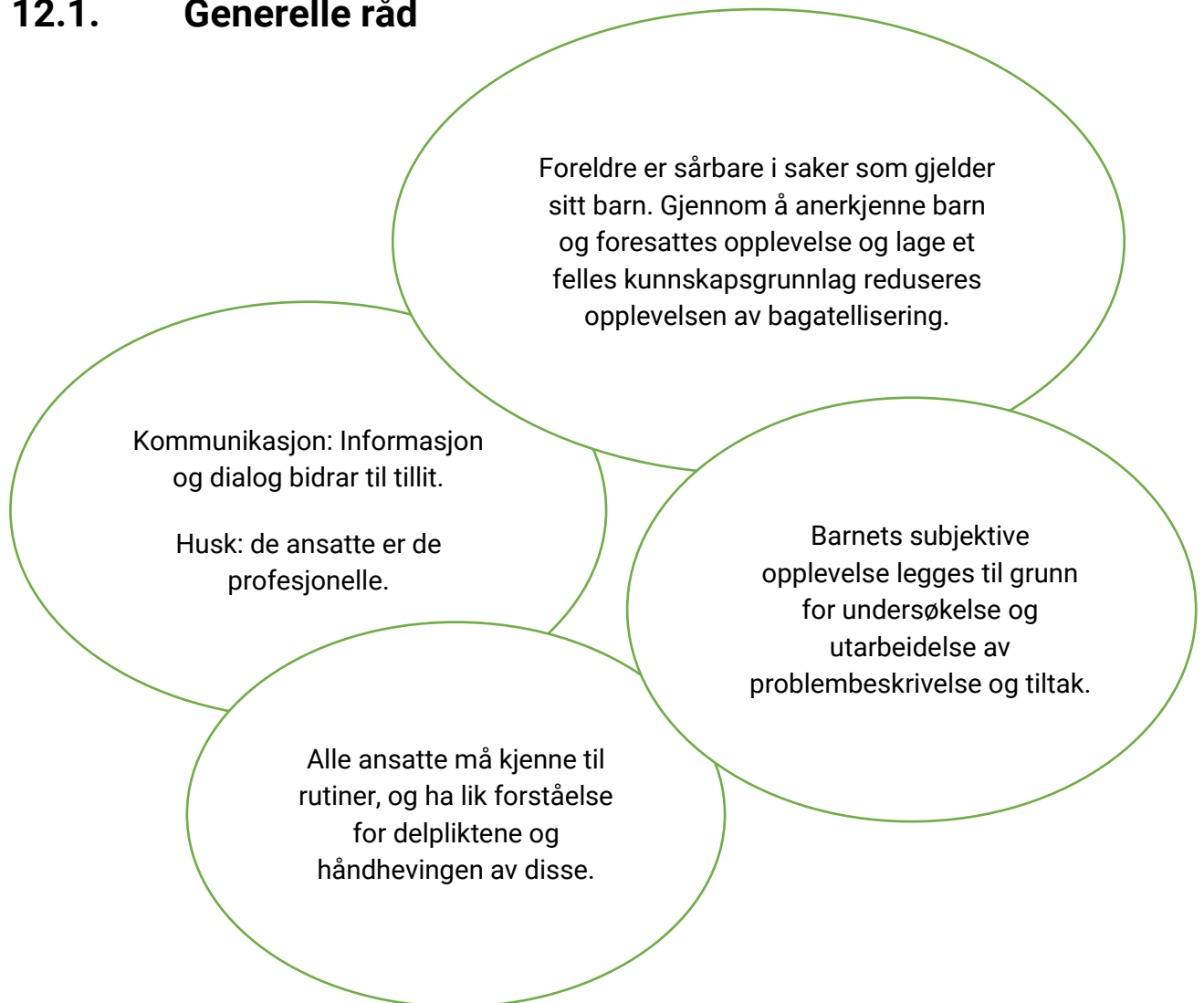
Tid er alltid en kritisk faktor i slike saker. Skolen alene kan sjelden løse alle opprettholdende faktorer for skolefravær, og foreldre kan kjenne på frustrasjon, skam og utilstrekkelighet fordi de ikke «lykkes» med å få barnet til skolen. Derfor vil rutiner for fraværsoppfølging, forutsigbarhet, tett kontakt med hjemmet og å skape et godt samarbeid for laget rundt barnet være viktig. Mobbeombudet oppfordrer kommunene til å se verdien av å bygge laget rundt eleven, skolen og hjemmet internt i egen organisasjon parallelt med å koble på eksternt støtteapparat. Det kan ta kortere tid å koble på kommunale ressurser, og som nevnt er tidsaspektet en svært viktig faktor i arbeidet med ufrivillig skolefravær.

12. Mobbeombudets råd til barnehager og skoler

Mobbeombudet ser at det er et stort behov for bistand i mange individualsaker. Tillit er skjørt. Det tar lang tid å opparbeide tillit, og det er fort gjort å miste tillit. Dette påvirker samarbeidsklimaet og relasjoner mellom små og store. Foreldre som forteller om maktesløshet og store bekymringer for barna sine, barn som opplever at det er få som forstår og ser «meg», og ansatte som jobber hardt for å skape trygge rammer, har alle tunge dager når ting butter eller det ikke går slik man ønsker. Da kan det være godt å ha med en utenfra som kan prøve å se ting med nye briller.

Mobbeombudet ønsker å gi noen råd til ansatte knyttet til arbeidet med å skape inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljøer. Rådene er basert på erfaringer ombudstjenesten har gjort seg de siste to årene.

12.1. Generelle råd

12.2. Råd ved mistanke eller melding om at et barn ikke har det trygt og godt

- Se det systemiske i individsakene. Hva kan vi lære av den enkelte saken? Hva er overføringsverdien fra en individsak til praksisen?
- Sett inn noen strakstiltak som gjør at barnet opplever en positiv endring raskt etter at bekymringen er meldt. Tiltak kan endres etter hvert som man vet mer om hva som ligger bak opplevelsen av utrygghet, men undersøkelser kan ta tid.

- Skap tillit hos foresatte om at barnehagen eller skolen tar henvendelsen alvorlig. Fortell den som melder bekymring hva barnehagen eller skolen gjør videre i saken, i henhold til aktivitetsplikten til barnehagen eller skolen.
- Aktivitetsplaner som har en klar og presis problembeskrivelse av hva aktivitetsplanen skal løse, har ofte mer målrettet tiltak. Dette bidrar til at det er lettere å evaluere planen, som igjen kan bidra til en raskere og varig bedring av et barns situasjon.
- Ha lav terskel for å ta tak i en bekymring eller mistanke knyttet til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Iverksett undersøkelser og sett inn tiltak som skal forebygge barnets negative opplevelser i framtiden.

13. Et år er slutt

Et nytt barnehage- og skoleår står på trappene, og gir muligheter for nye opplevelser og erfaringer. Vi har vært involvert i saker hvor barn og unge ikke får oppfylt retten sin til å ha det trygt og godt på skolen eller i barnehagen. Barn som føler seg alene, og som har opplevd at «*det er ingen som vil være med meg*». Barn som er sikre på at «*ingen vil savne meg om jeg er borte i morgen*». Dette setter spor, og gjør inntrykk på oss.

Kommunikasjon er essensielt i saker som dreier seg om barns trivsel og trygghet, og mennesker kommuniserer med så mye. Blikk, ord, klær, kroppsholdninger, ansiktsuttrykk- og ikke minst atferd. Det å se bak alt dette for å prøve å finne ut hva barnet egentlig prøver å fortelle er ikke alltid lett. Et ledd i dette er å jobbe med å skape et tett samarbeid preget av god kommunikasjon mellom de voksne, slik at barnehager, skoler og hjemmene kan samarbeide til det beste for barnet, for barnegruppa og å ha tillit til hverandre.

Kort oppsummert handler det om: se MEG! Lik MEG! Bry DEG!

“Det å vite at du er tilgjengelig er veldig godt. Da slipper jeg å føle meg så alene i alt det som er vanskelig, og du kan sette hendelser i et perspektiv som verken jeg eller skolen har tenkt på. Det gir meg håp om at skolen kan gjøre ting annerledes- og det igjen kan gjøre det bedre for mitt barn”

(Mor til elev, barneskole i Innlandet)

Vi vil takke alle vi har møtt i barnehage- og skoleåret 2022–2023. Vi ser fram til nye møter og samarbeid det kommende året.

Med vennlig hilsen

Lars I. Vandli & Marianne Vigdal-Olsen,

Mobbeombudsteamet i Innlandet

14. Litteraturliste

Langeland, E. (2017). Salutogenese - teori og praksis. Publisert 15. juli 2011, endret 30. november 2017. Hentet 22 juni 2023 fra: <https://napha.no/content/14219/salutogenese---teori-og-praksis>

Lyng, S. & Eriksen, I. (2018): *Elevens psykososiale miljø: gode strategier, harde nøtter og blinde flekker*. Fagbokforlaget.

Regional plan for det inkluderende Innlandet. Hentet fra: <https://innlandetfylke.no/tjenester/plan-statistikk-og-folkehelse/regionale-planer/regional-plan-for-det-inkluderende-innlandet>

Restad, F & Sandmark, J. (red). 2021: *Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv*. Nye stemmer i praksis. Kommuneforlaget.

15. Vedlegg 1: Mobbeombudets rutiner og prosedyrer ved involvering

Alle henvendelser og saker er ulike. Dette avspeiles ved at de som tar kontakt med mobbeombudet kan trenge ulik veiledning og støtte. Mobbeombudets viktigste rolle innledningsvis er å være en lyttende og anerkjennende samtalepartner, og behovet til den som tar kontakt danner grunnlaget for videre arbeid.

Når ombudet har fått innblikk i situasjonen vil den videre prosessen være som følger:

- Gi orientering til foresatte om lovverket og rettighetene til barnet
 - Barnehageloven kapittel 8 og rammeplanen for barnehagene, barnehagens aktivitetsplikt og barnehageeiers kontrollansvar.
 - §9A og barnets rett til et trygt og godt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og Statsforvalterens kontrollansvar.
- Sjekke ut hva barnehagen eller skolen har gjort i saken
 - Undersøkt, kartlagt, og gjeldende aktivitetsplan
 - Samarbeidsarenaer, møter og dialog mellom hjem og barnehage/skole

Det er stor variasjon i hvordan barnehager og skoler forholder seg til lovverkets aktivitetsplikt. Mobbeombudets bidrag i saker varierer utfra den enkelte henvendelsen, blant annet basert på disse faktorene:

- Er bekymringen varslet barnehagestyrer/rektor?
- Hvis saken er varslet, er det utformet en aktivitetsplan?
- Er det etablert møtearenaer for å sikre regelmessig evaluering av tiltak?
- Hvordan opplever foresatte å møte barnehagen/skolen?

Mobbeombudet har noen fokusområder knyttet til bidrag i saker:

- Lytte og bidra til at barnets stemme blir hørt og barnets mulighet til å uttale seg. Denne rettigheten knytter seg til barnekonvensjonens artikkel 12, som sier at barn har rett til - men ikke plikt til - å bli orientert og uttale seg i alle saker som angår seg.
- Bidra til at tiltak og vurderinger barnehagen eller skolen gjør skal være til barnets beste. Dette er hjemlet i barnekonvensjonens artikkel 3.
- Bidra til at tiltakene er målrettet med mål om å bedre barnets situasjon
- Bidra til å reetablere tillit, dialog og kommunikasjon mellom hjem og skole.